

Dyskusja – metodą skutecznego porozumiewania się

Ewa Odrowąż

Umiejętność poprawnego prowadzenia dyskusji oraz czynnego brania w niej udziału jest niezbędnym elementem IBSE. Kształtując postawy badawcze uczniów należy również wypracować z nimi zasady dobrej dyskusji. Obecnie ta aktywizująca metoda nauczania jest często stosowana w szkole, szczególnie na wyższych etapach kształcenia. Przeprowadzana jest najczęściej w formie ustnej, ale można dyskutować także w formie pisemnej, np. na forach internetowych.

Umiejętność dyskutowania jest jedną z umiejętności kluczowych. Ma służyć temu, aby uczniowie potrafili:

- przekazywać swoje myśli i wiadomości,
- poprawnie argumentować,
- słuchać innych i akceptować ich poglądy.

Zgodnie z definicją Słownika Wyrazów Obcych, dyskusja (z łac. discussio) to wymiana zdań na jakiś temat, wspólne rozpatrywanie jakiegoś zagadnienia [1]. Wyróżnia się kilka odmian dyskusji. Każda z nich ma inny przebieg i pozwala kształtować nieco inne umiejętności, np. dyskusja okrągłego stołu, dyskusja panelowa, punktowa, dywanik pomysłów, drzewo decyzyjne czy też debata. Debata ma ułatwić podjęcie decyzji dotyczących tematów kontrowersyjnych. Wymaga od ucznia zajęcia konkretnego stanowiska w sprawie: „za” lub „przeciw” oraz podania odpowiednich argumentów. Ćwiczy też zdolność zbierania i przetwarzania informacji, co we współczesnym świecie jest umiejętnością pierwszoplanową.

Metodą łączącą w sobie umiejętność dyskusji, argumentowania, poznania opinii na dany temat oraz efektywnego współdziałania w grupie i podejmowania decyzji grupowych może być metoda zwana „myślące kapelusze”, autorstwa Edwarda de Bono. W metodzie tej do odpowiedniego koloru kapelusza przypisany jest odpowiedni sposób myślenia [2, 3]:

biały – opiera się na neutralnych faktach; wypowiedzi białego kapelusza to np.: Wiem już, że... . Znany jest nam fakt... . Możemy zdobyć informacje o... . Jakimi danymi powinniśmy się posługiwać?

czerwony – ukazuje emocje i uczucia, zarówno pozytywne jak i negatywne; wypowiedzi czerwonego kapelusza to np.: Mam przeczucie, że... . Odczuwam... Mam mieszane uczucia... . Nie lubię... . Podoba mi się, że ... .

czarny – widzi wszystko w czarnych kolorach, podaje braki, zagrożenia; wyraża się np. tak: Czy to ma sens? Czy fakty są spójne? Czy to jest możliwe, bezpieczne? Tego się nie da zrobić, bo... .

żółty – kieruje się optymizmem, myśli pozytywnie tłumaczy: Dlaczego warto to zrobić. Jakie będą korzyści. To się opłaci, bo ..., itp.

niebieski – odznacza się dystansem, kontroluje spotkanie, podsumowuje dyskusję; Pyta: Dokąd doszliśmy? Jaki mamy plan działania?

Pracując z uczniami metodą myślących kapeluszy, należy podzielić klasę na grupy zgodne z kolorami kapeluszy i zaproponować temat do rozważenia. Metodę tę można stosować w różnych wariantach, np.

- wybrać tylko część kapeluszy lub zastosować wszystkie,
- dać uczniom możliwość wyboru koloru, z którym się identyfikują dyskutując na dany temat,
- przydzielić uczniom kolory kapeluszy lub zastosować losowanie kolorów.

W ramach zajęć szkoły letniej projektu ESTABLISH zaproponowano uczestnikom dyskusję metodą myślących kapeluszy na temat „Czy w Polsce należy wybudować elektrownię atomową?”. Ten kontrowersyjny temat ostatnio często powraca, szczególnie po katastrofie elektrowni jądrowej w Fukushima i zaproponowaniu trzech potencjalnych lokalizacji na terenie Polski.

Podczas zajęć uczestnicy losowo zostali podzieleni na cztery grupy, ponieważ zastosowano wariant gry z czterema kolorami: białym, żółtym, czerwonym i czarnym.

Wybór losowy a nie dobrowolny zmusza uczestników do dostosowania się do odpowiedniego sposobu argumentowania, czasami niezgodnego z własnymi wstępnymi przekonaniem i przez to służy rozwojowi tej umiejętności.

W celu ułatwienia dyskusji i uczynienia jej bardziej rzeczową udostępniono uczestnikom różnorodne artykuły prasowe na temat elektrowni jądrowych.

Artykuł W. Knapa [4] miał pomóc grupie białych kapeluszy. Podaje fakty dotyczące złóż kopalin energetycznych w Polsce, przytacza opinie różnych ekspertów na temat zmian klimatycznych związanych z produkcją CO₂, porównuje wydajności różnego typu elektrowni: węglowych, wiatrowych, jądrowych, przytacza przykłady sytuacji z życia codziennego, w trakcie których jesteśmy narażeni na działanie promieniowania, a równocześnie zwraca uwagę na problemy związane z odpadami z elektrowni atomowych.

Czarne kapelusze wspomagały się artykułem pt. Piekielna atomowa maszyna [5]. Artykuł napisany w formie sprawozdania po katastrofie elektrowni w Fukushima, przekazuje negatywne emocje. Dodatkowo przypomina 5 największych katastrof nuklearnych w historii.

Artykuł „ Czy powinniśmy bać się elektrowni atomowych w Polsce?” [6] czytały osoby, które wylosowały żółte kapelusze. Autor zdecydowanie negatywnie odpowiada na pytanie zawarte w tytule.

Grupa czerwonych kapeluszy otrzymała wywiad z prof. Władysławem Mielczarskim z Europejskiego Instytutu Energii, który nie popiera budowy takiej elektrowni w Polsce oraz przeciwstawny artykuł „Strach przed atomem jest jak średniowieczny zabobon” [7], którego autor twierdzi, że strach przed atomem jest irracjonalny i jest formą zbiorowej mocno zakorzonej fobii.

Uczestnicy dyskusji podawali następujące argumenty:

Za budowę elektrowni atomowej	Przeciw budowie
<ul style="list-style-type: none"> • zmniejszające się ilości paliw kopalnych • bezpieczeństwo energetyczne Polski • stosunkowo tania energia • nowe miejsca pracy • ochrona środowiska przed zapyleniem, kwaśnymi opadami i gazami cieplarnianymi 	<ul style="list-style-type: none"> • problemy ze składowaniem odpadów • Polska nie jest przygotowana pod względem finansowym na taką inwestycję • olbrzymie, nieprzewidywalne skutki ewentualnej katastrofy

Na podstawie przeprowadzonej wymiany zdań uczestnicy przygotowali plakaty definiujące zasady dobrej dyskusji i pracy grupowej. Starali się odpowiedzieć na pytania: co ułatwiało, a co utrudniało dyskusję. Zwrócili również uwagę na wady i zalety doboru losowego do poszczególnych grup. Zauważyli, że gdyby mieli możliwość wyboru odpowiedniego koloru, byłoby to zgodne z ich przekonaniami, co z pewnością ułatwiłoby dyskusję. Z drugiej strony, mieli możliwość bronięcia innych tez, a tym samym byli bardziej otwarci na punkt widzenia pozostałych grup.

Uczestnicy zwrócili też uwagę, że podczas takich dyskusji w grupach uczniowskich bardzo ważna jest rola nauczyciela, który musi koordynować pracę, pilnując przestrzegania zasad dyskusji. Często dopiero w miarę upływu czasu zaangażowanie uczestników rośnie i coraz więcej osób podchodzi do dyskusji bardzo emocjonalnie. Rolą nauczyciela jest też pilnowanie ogólnych reguł pracy tą metodą.

Jako podsumowanie opracowano katalog zasad dobrej dyskusji, czyli:

- wypowiadanie się tylko na dany temat,
- wysłuchiwanie argumentów innych uczestników,
- używanie tylko konkretnych argumentów,
- nie przeszkadzanie innym w trakcie ich wypowiedzi,
- szanowanie odmiennych poglądów itd.

Badania pokazują, że uczniowie osiągają lepsze wyniki i są bardziej zmotywowani do pracy, gdy zajmują się poszukiwaniem odpowiedzi na interesujące ich zagadnienia. Z tego powodu, uczenie się oparte na odkrywaniu/dociekaniu jest najczęściej umiejscowione w kontekście zjawisk życia codziennego.

Literatura

1. Słownik Wyrazów Obcych, PWN, Warszawa, 1995
2. Bono, E., Sześć kapeluszy, czyli sześć sposobów myślenia, Wyd. MEDIUM, Warszawa 1996

3. Brudnik, E., Moszyńska, A., Owczarska, B., Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie – przewodnik po metodach aktywizujących, Zakład Wydawniczy SFS, Kielce 2000
4. Knap, W., Węgiel kontra atom, Dziennik Polski, 25.03.2011
5. Piekielna atomowa machina, (Na podst.: Die Welt, Die Zeit, Daily Mail, The Telegraph, Los Angeles Times, The Washington Post, SMH, The Japan Times), Tygodnik ANGORA, nr 13, 27.03.2011
6. Różycki, K., Czy powinniśmy bać się elektrowni atomowych w Polsce? Tygodnik ANGORA, nr 13, 27.03.2011
7. Rajewski, S., Strach przed atomem jest jak średniowieczny zabobon – rozmowa z Wernerem Gruberem, Tygodnik ANGORA, nr 13, 27.03.2011